

Vísitala neysluverðs

Örnámskeið fyrir Landsbankann

27. maí 2021

Hjalti Óskarsson

Skipulag

- 15 mínútur – Almenn yfirferð á verðvísitöllum
- 35 mínútur – Húsnæðisliður í vísitölu neysluverðs
- 10 mínútur – umræður, spjall og spurningar

Lög um vísitölu neysluverðs

- Lög um vísitölu neysluverðs, 1995 nr. 12, 1. gr.

Hagstofa Íslands skal reikna og birta vísitölu sem sýnir breytingar á verðlagi einkaneyslu. Vísitalan nefnist vísitala neysluverðs. Vísitalan skal reist á grunni sem Hagstofan ákveður samkvæmt niðurstöðum neyslukönnunar.

Víositala neysluverðs er verðlagmælikvarði

Hvað er einkaneysla?

- Peningaútgjöld til kaupa á neysluvörum og þjónustu
- Leiguígildi vegna afnota af eigin íbúð.
- Tilkynningagjöld og vanskilagjöld.

Einkaneysla er ekki:

- Gjafir
- Vörur keyptar erlendis
- Skattar og lífeyrissjóðsiðgjöld
- Félagsjöld og styrkir.
- Fasteignakaup og fjárfestingar.
- Sparnaður
- Sektir
- Afborganir og vextir

Vörukarfan

- Vörukarfan, vogirnar fengnar úr árlegri útgjaldarannsókn. 3 ár saman.
 - Útgjöld til heimilisreksturs.
 - Rannsóknareiningin er því heimili.
 - Lögheimili á Íslandi, 18-74 ára.
-
- Ekki neysla erlendra (ferðamanna) á Íslandi.

Coicop

- Útgjöld heimilanna eru svo flokkuð eftir COICOP staðlinum.

	Meginflokkar COICOP	Mars 2021
01	Matur og drykkjarvörur	14.68%
02	Áfengi og tóbak	2.66%
03	Föt og skór	3.87%
04	Húsnæði, hiti og rafmagn	31.09%
05	Húsgögn, heimilisbúnaður o.fl.	6.71%
06	Heilsa	3.63%
07	Ferðir og flutningar	13.54%
08	Póstur og sími	1.77%
09	Tómstundir og menning	9.67%
10	Menntun	0.57%
11	Hótel og veitingastaðir	4.68%
12	Aðrar vörur og þjónusta	7.12%

Hvernig reiknum við svo verðvísitöluna?

- Verðvísitala er mælikvarði eða fall sem dregur saman breytingar á verði í vörusafni frá einu ástandi (tímabili eða stað) til annars. I öllum venjulegum tilvikum er verðvísitala vegið meðaltal á breytingum á hlutfallslegu vöruverði safnsins, milli tímabila.
- Diewert, 2004.
- Fastgrunnsvíitala – grunnútgjöldum haldið föstum. Ár í senn.
- Greinum á milli reikniaðferða við útreikning heildarvísitölu og grunns (e. Elementary aggregate).

Útreikningar

- Heildarvísitala er reiknuð með því að leggja saman grunnliði. Grunnliðir er lægsta þrep með útgjaldavog.
- Dæmi um grunnlið með útgjalda vog er t.d. liðurinn **hrísgrjón**.
- Fyrir neðan liðinn **hrísgrjón** geta vera ýmsar tegundir hrísgrjóna, úr mismunandi verslunum. Þetta eru þá liðir sem hafa ekki beina vog. Geta haft óbeina, fjöldi vara. Verslunarkeðjur geta haft vog.
- Verðbreytingar í neðsta laginu eru reiknaðar með margfeldismeðaltali.

Líkön

- Í sumum tilfllum þegar við höfum upplýsingar um hlutfallslega neyslu þá nýtum við okkur það.
- Áfengi, nýir bílar, símaþjónusta, lyf.
- ÁTVR sendir magn og verð.
- Samgöngustofa sendir fjölda nýskráðra bíla eftir tegund.
- Símafélög senda upplýsingar um meðalnotkun og meðalverð.
- Fjöldi nemenda eftir háskólum.

Húsnæði í VNV

04	Húsnæði, hiti og rafmagn	Mars 2021
041	Greidd húsaleiga	4.62%
042	Reiknuð húsaleiga	16.30%
043	Viðhald og viðgerðir á húsnæði	5.71%
044	Annað vegna húsnæðis	1.33%
045	Rafmagn og hiti	3.12%

Húsnæði í VNV

- **043 Viðhald og viðgerðir á húsnæði**
 - Mæld er þjónusta iðnaðarmanna og á byggingarvörum með samantekt úr byggingavísitölu.
- **044 Vatnsveita og önnur þjónusta tengd húsnæðisrekstri**
 - Gjöld eru mæld hjá sveitarfélögum fyrir vatn, fráveitu og sorphirðu.
- **045 Rafmagn og hiti**
 - Verð hjá rafmagnsveitum og hitaveitum.

Greidd leiga

- Mælir breytingar á leiguverði.
- Þinglýstir leigusamningar.
- Virkir/gildir leigusamningar, nýjir teknir inn.
- Hjá Þjóðskrá er leiguvisitalan öðruvísi, mælir breytingar á nýjum samningum.
- Vegið margfeldismeðaltal milli stærðarflokka íbúða.
- Lagskipt m.t.t. Staðsetningar, tegundar leigusala, stærðar (fj. herb).

Reiknuð húsaleiga

- Á að meta þjónustu þess að búa í eigin húsnæði.
- Fjárfesting er ekki hluti af Vísitölu neysluverðs.
- Aðferðafræðihandbók ILO um neysluverðsvísitölur fjallar um þrjár aðferðir.
 - Notendakostnaður – Notað á Íslandi.
 - Húsaleiguígildi
 - Nettókostnaðaraðferð.

Reiknuð húsaleiga – aðferðin

- Aðalheimildin til að ákvarða grunnvog fyrir húsnaði er fasteignamat og upplýsingar úr útgjaldarannsókninni.
- Notendakostnaðurinn er reiknaður miðað við raunvexti og afskriftir.
- Liðurinn breytist mánaðarlega með verðvísitölu fyrir seldar fasteignir og breytingu á vöxtum.
- Raunvextir sem notaðir eru í líkaninu eru jafnvægismarkaðsvextir á verðtryggðum íbúðalánamarkaði. Reiknað 12 mánaða meðaltal.
- Afskriftirnar eru 1,25%, miðast við 80 ára líftíma.

Reiknuð húsaleiga - aðferðin

- Verðvísitalan er reiknuð með markaðsverðum úr kaupsamingum frá Þjóðskrá.
- Núvirt staðgreiðsluverð í kaupsamningum er notað.
- Upplýsingar um stærð, gerð og staðsetningu húsnæðis eru í kaupsamningum.
- Einungis kaupsamningar einstaklinga.
- 3 mánaða hlaupandi meðaltal.
- Verðmætavog fyrir hvern flokk byggir á 36 mánaða hlaupandi meðaltali.

Reiknuð húsaleiga - aðferðin

- Skipt í 3 landsvæði:
 - 2 á höfuðborgarsvæði
 - Landsbyggð
- Tvær gerðir eigna á hverju svæði
 - Fjölbýli
 - Sérbýli
- Hverjum flokki skipt upp eftir stærð húsnæðis, 4-5 stærðir í hverjum flokki.

Greidd og reiknuð húsaleiga

- Myndin er úr skýrslu nefndar um aðferðafræði við útreikning á vísitölu neysluverðs.

<https://hagstofa.is/utgafur/greinar-og-erindi/>

Mynd 1. Greidd og reiknuð leiga

